

Det händer

Evenemangstips
i Boxholms kommun

Tänk på att många evenemang kan kräva föransökan eller förköp och ha begränsat antal platser, kolla alltid innan vad som gäller för det du tänkt gå på.

Musik i sommarkväll Blåviks kyrka

Hela kyrkan sjunger. Med Adelövs och Linderås kyrkörer under ledning av Gösta Nylund.

Tid: 8/8, kl 18-19.

Rinna kyrka

Med Oddbandet under ledning av Hans Sandén.

Tid: 13/8, kl 19-20.

Malexander kyrka

Ferlin, fynd och klassiker med Adolphson och Falk. Magnus Marcks - kontrabas.

Tid: 15/8, kl 18-19.30.

Matsafari - Lilla Sommenrundan

3-rättersstur med egen bil. Förbokas: Made by Emma 070 590 57 18 eller info@madebyemma.nu senast kl 12 dagen före resan. Vänligen ange ev specialkost vid bokningstillfället. Made by Emma, Stora Rödje - Malexander Pub & pensionat, Torpön - Affären Svålsjö med Pers mekaniska kabinett.

Tid: T o m 9/8, ons-sön kl 11-17.

Plats: Start hos Made by Emma, Stora Rödje.

Mässa

Välkommen till den årliga prämgudstjänsten tillsammans med Ydre pastorat. Sång av Tranås kammarkör.

Tid: 9/8, kl 17-18.

Plats: Blåviks kyrka, Torpöns färjeläge.

Mässa med enkel frukost

Tid: 12 och 19/8, kl 09-10. Plats: Boxholms församlingshem.

Temamässa: Guds rustning

Vi upptäcker Guds rustning med Ingrid Norén.

Tid: 16/8, kl 16-17.

Plats: Boxholms församlingshem.

Nyfiken på Elin Wägner?

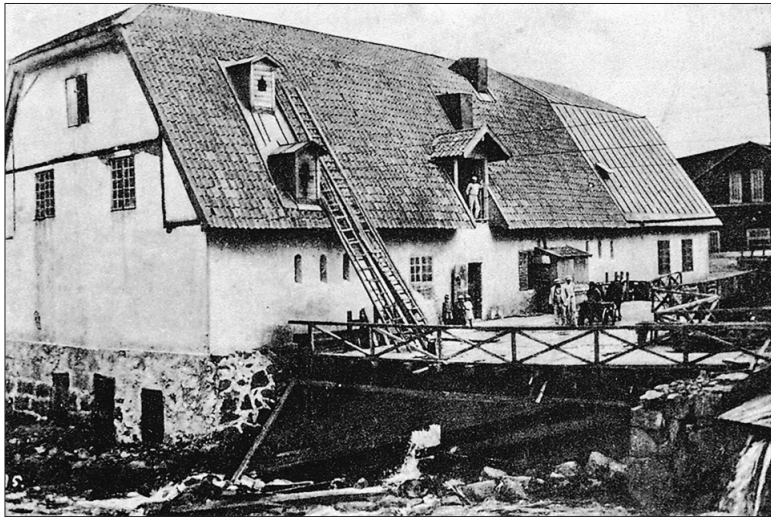
Är du intresserad av att delta i denna cirkel på 6 träffar under hösten med start 15 september? Då ska du anmäla ditt intresse till Folkuniversitetet, se info på hemsida: <https://www.folkuniversitetet.se>.

Tid: Start 15/9,

kl 16.30-18.

Plats: Boxholms bibliotek.

Maila ditt evenemang till evenemang@lanstidningen.se senast måndag veckan innan införande. Vi tar med evenemanget i mån av plats. Vill du synas här som företag? Ring 0141-560 09. Samma lämningsdag som ovan gäller.

Kvaren är den äldsta byggnaden i Boxholm, uppförd 1777. Denna bild är tagen före 1905. En tillbyggnad gjordes 1896 vilket syns tydlig på bortre delen. I bakgrunden skymtar masugnen. Kvaren fungerar numera som bruksmuseum. BILD: FÖRENINGEN KRAFTTAGET

Arbetarbostaden Nya Bredgård uppfördes 1886. Här är brukets verksamhet på väg att tränga undan bostadshuset. Bredgårdverket skymtar i högerkanten. År 1960 revs Nya Bredgård för att ge plats för Bredgårdverket som byggdes ut i etapper under 60-talet. BILD: FÖRENINGEN KRAFTTAGET

Bruksområdet under 30-talet

Då kryllade det av byggnader och verksamheter kring Svartån

BOXHOLM (LT)

Boxholms bruk tar sin början 1754 då Gabriel Adolf Ribbing sätter upp två manufakturhammare vid Svartåns fall. Kanske var det tillverkning av spik, liar, knivar och yxor som då drog igång. Bruket har sedan dess utvecklats och förändrats många gånger och en flygbild från 1938 visar hur en stor del av bruksområdet såg ut vid den tiden.

Det kan vara svårt att först orientera sig vid en första titt på flygbilden härintill som bör vara tagen 1938, men det finns byggnader på bilden som fortfarande finns kvar. **Nummer 1** markerar kvarnen, det vill säga nuvarande Boxholms bruksmuseum. Byggnaden är den äldsta i Boxholm, uppförd 1777.

En kvarn på platsen brann 1696 och när nuvarande Gropa kvarn uppfördes så revs en äldre kvarn på samma plats. Troligen är namnet Gropa kvarn en namnförändring av gröpe. Gröpekvarnen blev Gropa kvarn. Gröpe var grovmalen säd som används till djurfoder och ölbrygning. **Nummer 2** markerar kvarnbostaden, och den finns på en karta från 1684. Vid **nummer 3** ses mjölnarbostadens ekonomibyggnad. Den låg först snett mitt emot kvarnen men flyttades för att ge plats för rostugnen.

Mitt emot kvarnen men på andra sidan ån uppförs det 1874 ett modernt sågverk. Boxholm var ju tidiga med elektricitet och sågverket fick elektrisk belysning redan på 1880-talet. Men 1889 brinner sågverket ner, troligen till följd av ett elfel. I april 1890 står ett nytt sågverk färdigt på samma plats och det ses på bilden vid **nummer 4**. I oktober 1939 brinner även detta sågverk ner till grunden. I slutet av 1940 är ett nytt sågverk i betong fär-

Flygbilden troligen tagen 1938, vissa byggnader på bilden finns fortfarande kvar. Se artikeltexten för förklaring till siffrorna. BILD: FÖRENINGEN KRAFTTAGET

digt, men det uppfördes ungefär en byggnadslängd intill den tidigare platsen. Här upphörde sågningen den 8 februari 1974 men byggnaden står fortfarande kvar.

Vid bruksmuseets nuvarande parkeringsplats uppfördes 1873 masugnen, **nummer 5**, och strax intill rostugnen, **nummer 6**. I rostugnen rostades malmen och syftet var att driva ut fukt, svavel och andra föroreningar samt göra malmen sprödare. I samband med bygget av masugnen och rostugnen så höjdes den övre dammen i Svartån med en meter. Därifrån grävdes en 160 meter lång kanal fram till rostugnen och masugnen. Här togs vattnets kraft upp med ett vattenhjul, varpå en avloppskanal sedan ledde vattnet ut i dammen nedanför kvarnen. Vattnet drev blåsverket för syretillförseln i ugnen. Kanalen går knappt att se på bilden och att den funnits kan man knappast ana idag, men det finns spår av den mitt emot bruksmuseet. Den 23 april 1971 sprängdes masugnen och inga spår av den finns kvar.

En kollada, **nummer 7**, uppfördes samtidigt som masugnen. Den rymde 10.000 läster kol, ungefär 20.000 m³. Vid **nummer 8** ses den stora slagghögen med slag från martinverket.

Martinen var färdig 1915 och byggnaden ses vid **nummer 9**. Namnet ska uttalas "martängen" och är en anläggning för framställning av stål. Järnskrot förvandlas till flytande järn i ugnar. Redan 1918 gjordes en tillbyggnad av martinverket med ytterligare en ugn. Den sista tappning av järn ur en av martinverkets ugnar gjordes den 30 oktober 1981, men byggnaden står ju fortfarande kvar.

Övre verket ses vid **nummer 10**. På platsen låg förr Åsbosmedjan men den revs 1858 för att ge plats för en valsverksbyggnad på 12 gångar 30 meter. Där fanns ett stångjärnsvalsverk och från 1861 även ett plåtvalsverk. Byggnaden breddades 1881 och förlängdes 1882 mot landsvägen. År 1942 byggdes Övre verket om och får det utseende det har idag. Plåt-

valsverket lades ner 1946, och 1968 läggs valsverket ner i Övre verket. Produktionen flyttas till det nyuppförda Bredgårdverket.

Nedanför landsvägsbron och på samma sida av Svartån som Övre Verket uppförs en ny lancashiresmedja 1878, även kallad smältsmedjan. Den kom senare att byggas in i den byggnad som kom att kallas Nedre verket, **nummer 11**. Byggnaden byggdes om 1903 och förlängdes. Här uppfördes ett smältstycke- och grovvalsverk. Driften i grovvalsverket lades ner 1960 men produktionen fortsatte i det nya Bredgårdverket.

Det K-märkta brukskontoret döljer sig bakom träden vid **nummer 12**, mitt emellan Övre och Nedre verket. Byggnaden är från 1862 och finns ju fortfarande kvar, den ägs av Ovako. Torget i Boxholm låg förr mitt emot brukskontoret.

År 1862 drog klippspikstillverkning igång i Boxholm, och klippspik blev en väldigt viktig produkt. Vid **nummer**

13 ses klippspikfabriken. Produktionen av klippspik lades ner 1940 så byggnaden bör ha rivits strax efter att bilden togs. Kallbearbetning av järn, blev ersättning för den nedlagda spikfabriken.

Vid **nummer 14** ses arbetarbostaden Gamla Bredgård och den ljusare byggnaden lite till höger om denna är Nya Bredgård. Husen revs 1960 för att ge plats för nya Bredgårdverket. Det är ett valsverk som fortfarande finns kvar men som numera kallas Profilverket. Det har också kallats Mediumvalsverket,

Namnet Bredgård kommer från en gård som låg på platsen och som har en mycket lång historia. Den lades under Boxholms säteri 1682, men folk var skrivna i Bredgårds mangårdsbyggnad fram till 1871. Därefter är spåren av den gamla gården borta, men namnet lever ju kvar. Inte minst i många fastighetsbe-teckningar i Fällhagen.

Text:
KLAS JOHANSSON